
Geometria 1 normál szint

Diákat írta: Moussong Gábor

Előadó: Naszódi Márton

nmarci@math.elte.hu

www.math.elte.hu/~nmarci

ELTE TTK Geometriai Tsz.

Budapest

A félév anyaga

- A középiskolás előismeretek áttekintése
  - Alapfogalmak (térelemek és viszonyaik)
  - Transzformációk
  - Fontosabb geometriai alakzatok
- **Vektorgeometria**
  - Koordináták és vektorok
  - Vektorok szorzása
  - Vektorok alkalmazásai
- Konvexitás
- Sokszögek és poliéderek
  - Sokszögek és konvex sokszögek
  - Konvex poliéderek, szabályos poliéderek

Koordinátarendszer

Koordinátarendszer

Egyenesen:

Koordinátarendszer

Egyenesen:

Definíció

Az egyenes **koordinátarendszerén** az egyenesnek az $\mathbb{R}$ számegyenessel való konkrét azonosítását értjük.

Koordinátarendszer

Egyenesen:

Definíció

Az egyenes **koordinátarendszerén** az egyenesnek az $\mathbb{R}$ számegyenessel való konkrét azonosítását értjük.

Ehhez elegendő a 0 és 1 pontokat kijelölni:

Koordinátarendszer

Egyenesen:

Definíció

Az egyenes **koordinátarendszerén** az egyenesnek az $\mathbb{R}$ számegyenessel való konkrét azonosítását értjük.

Ehhez elegendő a 0 és 1 pontokat kijelölni:

ezután az előjeles távolságmérés azonosítja az egyenest $\mathbb{R}$ -rel.

Koordinátarendszer

Egyenesen:

Definíció

Az egyenes **koordinátarendszerén** az egyenesnek az $\mathbb{R}$ számegyenessel való konkrét azonosítását értjük.

Ehhez elegendő a 0 és 1 pontokat kijelölni:

ezután az előjeles távolságmérés azonosítja az egyenest $\mathbb{R}$ -rel.

Bármely $x, y \in \mathbb{R}$ esetén az x és az y pont közötti előjeles távolság:
 $y - x$.

Koordinátarendszer

Egyenesen:

Definíció

Az egyenes **koordinátarendszerén** az egyenesnek az $\mathbb{R}$ számegyenessel való konkrét azonosítását értjük.

Ehhez elegendő a 0 és 1 pontokat kijelölni:

ezután az előjeles távolságmérés azonosítja az egyenest $\mathbb{R}$ -rel.

Bármely $x, y \in \mathbb{R}$ esetén az x és az y pont közötti előjeles távolság: $y - x$.

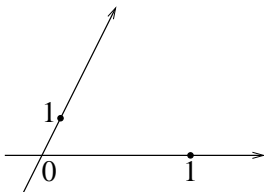
A koordinátarendszer felvétele az egyenes irányítását is rögzíti.

Koordinátarendszer

Síkban:

Koordinátarendszer

Síkban:

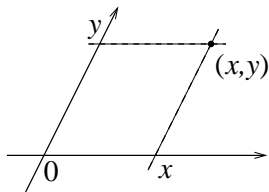

Definíció

Síkbeli **koordinátarendszer**: két, koordinátákkal ellátott metsző egyenes, amelyek közös pontja mindkét egyenesen a kezdőpont.

Koordináta-rendszer

Síkban:

Definíció

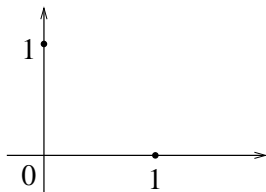
Síkbeli **koordináta-rendszer**: két, koordinátákkal ellátott metsző egyenes, amelyek közös pontja mindkét egyenesen a kezdőpont.

Definíció

A pontok **koordinátáit** a tengelyekkel párhuzamosan húzott egyenesek metszik ki.

Koordinátarendszer

Síkban:

Definíció

Síkbeli **koordinátarendszer**: két, koordinátákkal ellátott metsző egyenes, amelyek közös pontja mindkét egyenesen a kezdőpont.

Definíció

A pontok **koordinátáit** a tengelyekkel párhuzamosan húzott egyenesek metszik ki.

Definíció

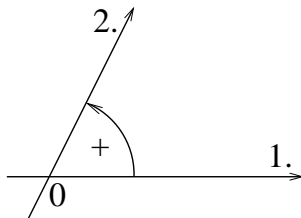
Descartes-féle koordinátarendszer: a tengelyek merőlegesek és a távolságegység egyenlő a két tengelyen.

Koordinátarendszer

A síkban a koordinátarendszer felvétele (és a tengelyek sorrendje) a sík irányítását is rögzíti:

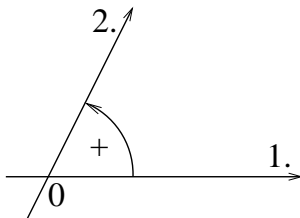
Koordinátarendszer

A síkban a koordinátarendszer felvétele (és a tengelyek sorrendje) a sík irányítását is rögzíti:

Koordináta-rendszer

A síkban a koordináta-rendszer felvétele (és a tengelyek sorrendje) a sík irányítását is rögzíti:

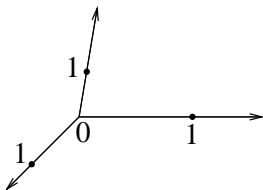
Pozitív forgásirány: az első tengely pozitív félegyenesét a második tengely pozitív félegyenesébe vivő π -nél kisebb forgatás iránya.

Koordinátarendszer

Térben:

Koordinátarendszer

Térben:

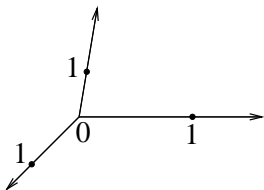

Definíció

Térbeli **koordinátarendszer**: három, közös ponton áthaladó, nem egy síkban fekvő egyenes, amelyek metszéspontja mindhárom egyenesen a kezdőpont.

Koordinátarendszer

Térben:

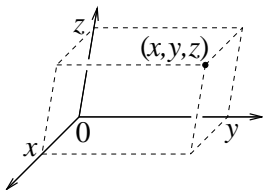
Definíció

Térbeli **koordinátarendszer**: három, közös ponton áthaladó, nem egy síkban fekvő egyenes, amelyek metszéspontja mindhárom egyenesen a kezdőpont.

Koordinátasíkok: a tengelyek által páronként kifeszített síkok.

Koordináta-rendszer

Térben:

Definíció

Térbeli **koordináta-rendszer**: három, közös ponton áthaladó, nem egy síkban fekvő egyenes, amelyek metszéspontja mindhárom egyenesen a kezdőpont.

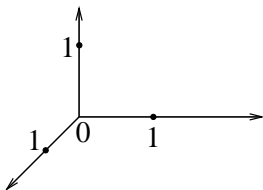
Koordináta-síkok: a tengelyek által páronként kifeszített síkok.

Definíció

A pontok **koordinátáit** a koordináta-síkokkal párhuzamos síkok metszik ki.

Koordinátarendszer

Térben:

Definíció

Térbeli **koordinátarendszer**: három, közös ponton áthaladó, nem egy síkban fekvő egyenes, amelyek metszéspontja mindhárom egyenesen a kezdőpont.

Koordinátasíkok: a tengelyek által páronként kifeszített síkok.

Definíció

A pontok **koordinátáit** a koordinátasíkokkal párhuzamos síkok metszik ki.

Definíció

Descartes-féle koordinátarendszer: a tengelyek páronként merőlegesek és a távolságegység a három tengelyen egyenlő.

Irányítás a térben

Irányítás a térben

Szemléletesen:

Irányítás a térben

Szemléletesen:

A tapasztalati térben felvett koordinátarendszert **pozitív irányításúnak**

Irányítás a térben

Szemléletesen:

A tapasztalati térben felvett koordinátarendszert **pozitív irányításúnak** (**jobbsodrású rendszernek**) mondjuk, ha:

Irányítás a térben

Szemléletesen:

A tapasztalati térben felvett koordinátarendszert **pozitív irányításúnak** (**jobbsodrású rendszernek**) mondjuk, ha:

- a tengelyek sorrendjét is rögzítjük, és emellett

Irányítás a térben

Szemléletesen:

A tapasztalati térben felvett koordinátarendszert **pozitív irányításúnak** (**jobbsodrású rendszernek**) mondjuk, ha:

- a tengelyek sorrendjét is rögzítjük, és emellett
- jobb kezünk első három ujja természetes tartással rendre a három tengely pozitív irányába tud mutatni.

Irányítás a térben

Szemléletesen:

A tapasztalati térben felvett koordinátarendszert **pozitív irányításúnak** (**jobbsodrású rendszernek**) mondjuk, ha:

- a tengelyek sorrendjét is rögzítjük, és emellett
- jobb kezünk első három ujjja természetes tartással rendre a három tengely pozitív irányába tud mutatni.

Ha a koordinátarendszer nem ilyen (azaz a bal kezünk első három ujjja jobban illeszkedik hozzá), akkor **negatív irányításúnak** vagy (**balsodrású rendszernek**) mondjuk.

Irányítás a térben, precízebben

Irányítás a térben, precízebben

A matematikai térben csak valamely rögzített koordinátarendszerhez **viszonyítva** beszélhetünk pozitív, illetve negatív (azaz: jobbsodrású, illetve balsodrású) koordinátarendszerről:

Irányítás a térben, precízebben

A matematikai térben csak valamely rögzített koordinátarendszerhez **viszonyítva** beszélhetünk pozitív, illetve negatív (azaz: jobbsodrású, illetve balsodrású) koordinátarendszeréről:

Két térbeli koordinátarendszer megegyező sodrású (vagy megegyező **irányítású**), ha:

Irányítás a térben, precízebben

A matematikai térben csak valamely rögzített koordináta-rendszerhez **viszonyítva** beszélhetünk pozitív, illetve negatív (azaz: jobbsodrású, illetve balsodrású) koordináta-rendszeréről:

Két térbeli koordináta-rendszer megegyező sodrású (vagy megegyező **irányítású**), ha:

az egyik a másikba átvihető olyan deformációval, amelynek során a tengelyek szöge és a távolságegységek folytonosan változhatnak, de a három egyenes mindvégig koordináta-rendszert alkot (azaz egyetlen pillanatra sem eshet egy síkba).

Irányítás a térben, precízebben

A matematikai térben csak valamely rögzített koordinátarendszerhez **viszonyítva** beszélhetünk pozitív, illetve negatív (azaz: jobbsodrású, illetve balsodrású) koordinátarendszeréről:

Két térbeli koordinátarendszer megegyező sodrású (vagy megegyező **irányítású**), ha:

az egyik a másikba átvihető olyan deformációval, amelynek során a tengelyek szöge és a távolságegységek folytonosan változhatnak, de a három egyenes mindvégig koordinátarendszert alkot (azaz egyetlen pillanatra sem eshet egy síkba).

Az egymással megegyező irányítású koordinátarendszereknek pontosan két osztálya van. Azt mondjuk, hogy a teret **irányítással** látjuk el, ha az egyik osztályt kiszemeljük és pozitívnak tekintjük.

Koordinátarendszer

A koordinátarendszer rögzítésével bijektív megfeleltetéseket kaptunk:

Koordinátarendszer

A koordinátarendszer rögzítésével bijektív megfeleltetéseket kaptunk:

$$\text{egyenes} \longleftrightarrow \mathbb{R}$$

$$\text{sík} \longleftrightarrow \mathbb{R}^2$$

$$\text{tér} \longleftrightarrow \mathbb{R}^3$$

Koordinátarendszer

A koordinátarendszer rögzítésével bijektív megfeleltetéseket kaptunk:

$$\text{egyenes} \longleftrightarrow \mathbb{R}$$

$$\text{sík} \longleftrightarrow \mathbb{R}^2$$

$$\text{tér} \longleftrightarrow \mathbb{R}^3$$

Elnevezések: $\mathbb{R}$ számegyenes
 $\mathbb{R}^2$ koordinátasík
 $\mathbb{R}^3$ koordinátatér

Koordinátarendszer

A koordinátarendszer rögzítésével bijektív megfeleltetéseket kaptunk:

$$\text{egyenes} \longleftrightarrow \mathbb{R}$$

$$\text{sík} \longleftrightarrow \mathbb{R}^2$$

$$\text{tér} \longleftrightarrow \mathbb{R}^3$$

Elnevezések: $\mathbb{R}$ számegyenes
 $\mathbb{R}^2$ koordinátasík
 $\mathbb{R}^3$ koordinátatér

A továbbiakban a $P = (x_1, x_2, x_3)$ formula jelöli azt, hogy a P pont koordinátái az x_1, x_2, x_3 számok.

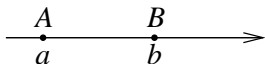
Pontok távolsága

Pontok távolsága

Descartes-féle koordinátarendszerben:

Pontok távolsága

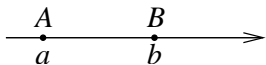
Descartes-féle koordinátarendszerben:

Egyenesen:

Pontok távolsága

Descartes-féle koordináta-rendszerben:

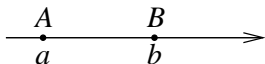

Egyenesen:

$$d(A, B) = |b - a| = \sqrt{(b - a)^2}$$

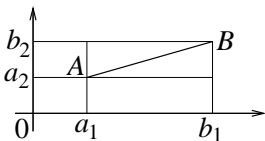
Pontok távolsága

Descartes-féle koordinátarendszerben:

Egyenesen:

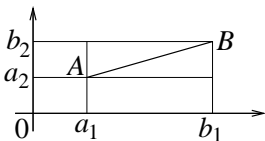
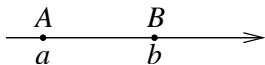
$$d(A, B) = |b - a| = \sqrt{(b - a)^2}$$

Síkban:

Pontok távolsága

Descartes-féle koordináta-rendszerben:

Egyenesen:

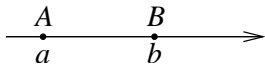
$$d(A, B) = |b - a| = \sqrt{(b - a)^2}$$

Síkban:

$$d(A, B) = \sqrt{(b_1 - a_1)^2 + (b_2 - a_2)^2}$$

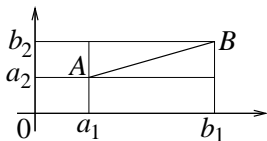
Pontok távolsága

Descartes-féle koordináta-rendszerben:

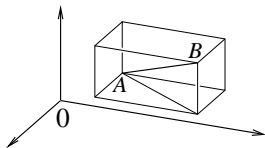
Egyenesen:

$$d(A, B) = |b - a| = \sqrt{(b - a)^2}$$

Síkban:

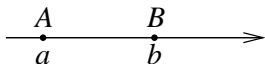
$$d(A, B) = \sqrt{(b_1 - a_1)^2 + (b_2 - a_2)^2}$$

Térben:

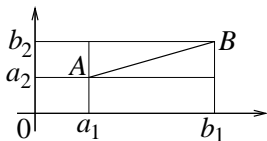
Pontok távolsága

Descartes-féle koordináta-rendszerben:

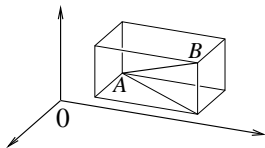
Egyenesen:

$$d(A, B) = |b - a| = \sqrt{(b - a)^2}$$

Síkban:

$$d(A, B) = \sqrt{(b_1 - a_1)^2 + (b_2 - a_2)^2}$$

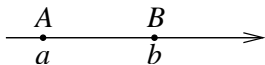

Térben:

$$d(A, B) = \sqrt{(b_1 - a_1)^2 + (b_2 - a_2)^2 + (b_3 - a_3)^2}$$

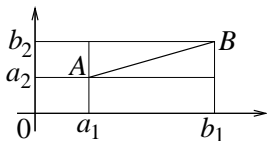
Pontok távolsága

Descartes-féle koordináta-rendszerben:

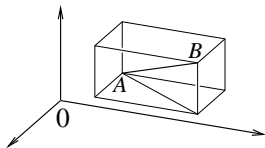
Egyenesen:

$$d(A, B) = |b - a| = \sqrt{(b - a)^2}$$

Síkban:

$$d(A, B) = \sqrt{(b_1 - a_1)^2 + (b_2 - a_2)^2}$$

Térben:

$$d(A, B) = \sqrt{(b_1 - a_1)^2 + (b_2 - a_2)^2 + (b_3 - a_3)^2}$$

(Pitagorasz-tétel)

Vektorok bevezetése

Vektorok bevezetése

Megjegyzés:

Egyszerre beszélhetünk az egyenes, a sík, illetve a tér vektorairól, ugyanis az előbbieket felfoghatók a tér valamely rögzített egyeneséhez, illetve síkjához tartozó vektorokként.

Vektorok bevezetése

Definíció

A tér irányított szakaszait **vektoroknak** nevezzük azzal a megállapodással, hogy:

Vektorok bevezetése

Definíció

A tér irányított szakaszait **vektoroknak** nevezzük azzal a megállapodással, hogy:

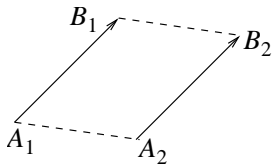
nem teszünk különbséget az A_1B_1 és az A_2B_2 irányított szakasz mint vektor között, ha létezik olyan eltolás, amelynél $A_1 \mapsto A_2$ és $B_1 \mapsto B_2$.

Vektorok bevezetése

Definíció

A tér irányított szakaszait **vektoroknak** nevezzük azzal a megállapodással, hogy:

nem teszünk különbséget az A_1B_1 és az A_2B_2 irányított szakasz mint vektor között, ha létezik olyan eltolás, amelynél $A_1 \mapsto A_2$ és $B_1 \mapsto B_2$.

Azaz:

$$\text{ha } d(A_1, B_1) = d(A_2, B_2)$$

és az A_1B_1, A_2B_2 félegyenesek egyirányúak.

Vektorok bevezetése: ekvivalenciaosztályok

A **vektor** tehát nem ugyanazt jelenti, mint az **irányított szakasz**,

Vektorok bevezetése: ekvivalenciaosztályok

A **vektor** tehát nem ugyanazt jelenti, mint az **irányított szakasz**, hanem irányított szakaszok egy egész osztálya tartozik egy vektorhoz.

Vektorok bevezetése: ekvivalenciaosztályok

A **vektor** tehát nem ugyanazt jelenti, mint az **irányított szakasz**, hanem irányított szakaszok egy egész osztálya tartozik egy vektorhoz.

Ennek a matematikai konstrukciónak a neve: ekvivalencia-osztályozás.

Vektorok bevezetése: ekvivalenciaosztályok

A **vektor** tehát nem ugyanazt jelenti, mint az **irányított szakasz**, hanem irányított szakaszok egy egész osztálya tartozik egy vektorhoz.

Ennek a matematikai konstrukciónak a neve: ekvivalencia-osztályozás.

A séma:

Először megmondjuk, mely dolgokat kívánunk ekvivalensnek tekinteni

Vektorok bevezetése: ekvivalenciaosztályok

A **vektor** tehát nem ugyanazt jelenti, mint az **irányított szakasz**, hanem irányított szakaszok egy egész osztálya tartozik egy vektorhoz.

Ennek a matematikai konstrukciónak a neve: ekvivalencia-osztályozás.

A séma:

Először megmondjuk, mely dolgokat kívánunk ekvivalensnek tekinteni (a konkrét esetben az egymásba eltolható irányított szakaszokat),

Vektorok bevezetése: ekvivalenciaosztályok

A **vektor** tehát nem ugyanazt jelenti, mint az **irányított szakasz**, hanem irányított szakaszok egy egész osztálya tartozik egy vektorhoz.

Ennek a matematikai konstrukciónak a neve: ekvivalencia-osztályozás.

A séma:

Először megmondjuk, mely dolgokat kívánunk ekvivalensnek tekinteni (a konkrét esetben az egymásba eltolható irányított szakaszokat), majd az ekvivalenciaosztályokat képezzük

Vektorok bevezetése: ekvivalenciaosztályok

A **vektor** tehát nem ugyanazt jelenti, mint az **irányított szakasz**, hanem irányított szakaszok egy egész osztálya tartozik egy vektorhoz.

Ennek a matematikai konstrukciónak a neve:
ekvivalencia-osztályozás.

A séma:

Először megmondjuk, mely dolgokat kívánunk ekvivalensnek tekinteni (a konkrét esetben az egymásba eltolható irányított szakaszokat),

majd az ekvivalenciaosztályokat képezzük (a konkrét esetben ezek lesznek a vektorok).

Vektorok bevezetése: ekvivalenciaosztályok

A **vektor** tehát nem ugyanazt jelenti, mint az **irányított szakasz**, hanem irányított szakaszok egy egész osztálya tartozik egy vektorhoz.

Ennek a matematikai konstrukciónak a neve:
ekvivalencia-osztályozás.

A séma:

Először megmondjuk, mely dolgokat kívánunk ekvivalensnek tekinteni (a konkrét esetben az egymásba eltolható irányított szakaszokat), majd az ekvivalenciaosztályokat képezzük (a konkrét esetben ezek lesznek a vektorok).

Hasonló matematikai konstrukciók pl.:

Vektorok bevezetése: ekvivalenciaosztályok

A **vektor** tehát nem ugyanazt jelenti, mint az **irányított szakasz**, hanem irányított szakaszok egy egész osztálya tartozik egy vektorhoz.

Ennek a matematikai konstrukciónak a neve: ekvivalencia-osztályozás.

A séma:

Először megmondjuk, mely dolgokat kívánunk ekvivalensnek tekinteni (a konkrét esetben az egymásba eltolható irányított szakaszokat),

majd az ekvivalenciaosztályokat képezzük (a konkrét esetben ezek lesznek a vektorok).

Hasonló matematikai konstrukciók pl.:

- kongruencia modulo m $\rightsquigarrow$ maradékosztályok,

Vektorok bevezetése: ekvivalenciaosztályok

A **vektor** tehát nem ugyanazt jelenti, mint az **irányított szakasz**, hanem irányított szakaszok egy egész osztálya tartozik egy vektorhoz.

Ennek a matematikai konstrukciónak a neve:
ekvivalencia-osztályozás.

A séma:

Először megmondjuk, mely dolgokat kívánunk ekvivalensnek tekinteni (a konkrét esetben az egymásba eltolható irányított szakaszokat),

majd az ekvivalenciaosztályokat képezzük (a konkrét esetben ezek lesznek a vektorok).

Hasonló matematikai konstrukciók pl.:

- kongruencia modulo $m \rightsquigarrow$ maradékosztályok,
- koordinátarendszerek azonos sodrású volta $\rightsquigarrow$ irányítás.

Vektorok

Jelölések, elnevezések:

Vektorok

Jelölések, elnevezések:

Az AB irányított szakaszhoz tartozó vektort $\overrightarrow{AB}$ jelöli.

Vektorok

Jelölések, elnevezések:

Az AB irányított szakaszhoz tartozó vektort $\overrightarrow{AB}$ jelöli.

Használjuk a $\mathbf{v} = \overrightarrow{AB}$ jelölést is.

Vektorok

Jelölések, elnevezések:

Az AB irányított szakaszhoz tartozó vektort $\overrightarrow{AB}$ jelöli.

Használjuk a $\mathbf{v} = \overrightarrow{AB}$ jelölést is.

(Nyomtatásban vastag betű, kézírásban aláhúzás: $\mathbf{v} = \underline{v} = \overrightarrow{AB}$.)

Vektorok

Jelölések, elnevezések:

Az AB irányított szakaszhoz tartozó vektort $\overrightarrow{AB}$ jelöli.

Használjuk a $\mathbf{v} = \overrightarrow{AB}$ jelölést is.

(Nyomtatásban vastag betű, kézírásban aláhúzás: $\mathbf{v} = \underline{\mathbf{v}} = \overrightarrow{AB}$.)

Az AB irányított szakaszt a $\mathbf{v}$ vektor egy **reprezentánsának** mondjuk.

Vektorok

Jelölések, elnevezések:

Az AB irányított szakaszhoz tartozó vektort $\overrightarrow{AB}$ jelöli.

Használjuk a $\mathbf{v} = \overrightarrow{AB}$ jelölést is.

(Nyomtatásban vastag betű, kézírásban aláhúzás: $\mathbf{v} = \underline{\mathbf{v}} = \underline{\overrightarrow{AB}}$.)

Az AB irányított szakaszt a $\mathbf{v}$ vektor egy **reprezentánsának** mondjuk.

Pl.: bármely A pontra $\overrightarrow{AA} = \mathbf{0}$ a **nullvektor**.

Szabad vektor, helyvektor

A most bevezetett vektorfogalom az ún. „szabad vektor” fogalma.

Szabad vektor, helyvektor

A most bevezetett vektorfogalom az ún. „szabad vektor” fogalma. Az elnevezés arra utal, hogy a vektort reprezentáló irányított szakasz kezdőpontja bárhol, szabadon felvehető.

Szabad vektor, helyvektor

A most bevezetett vektorfogalom az ún. „**szabad vektor**” fogalma. Az elnevezés arra utal, hogy a vektort reprezentáló irányított szakasz kezdőpontja bárhol, szabadon felvehető.

Szokás ún. „**helyvektorokat**” is használni, amelyeknél a kezdőpont rögzítve van.

Szabad vektor, helyvektor

A most bevezetett vektorfogalom az ún. „**szabad vektor**” fogalma. Az elnevezés arra utal, hogy a vektort reprezentáló irányított szakasz kezdőpontja bárhol, szabadon felvehető.

Szokás ún. „**helyvektorokat**” is használni, amelyeknél a kezdőpont rögzítve van.

Bármely $\mathbf{v}$ vektorhoz és O ponthoz egyértelműen található olyan P pont, hogy $\overrightarrow{OP} = \mathbf{v}$.

Szabad vektor, helyvektor

A most bevezetett vektorfogalom az ún. „**szabad vektor**” fogalma. Az elnevezés arra utal, hogy a vektort reprezentáló irányított szakasz kezdőpontja bárhol, szabadon felvehető.

Szokás ún. „**helyvektorokat**” is használni, amelyeknél a kezdőpont rögzítve van.

Bármely $\mathbf{v}$ vektorhoz és O ponthoz egyértelműen található olyan P pont, hogy $\overrightarrow{OP} = \mathbf{v}$.

Ez az összefüggés bijektív kapcsolatot létesít a (szabad) vektorok halmaza és a rögzített O kezdőpontú irányított szakaszok (azaz helyvektorok) halmaza között.

Szabad vektor, helyvektor

A most bevezetett vektorfogalom az ún. „szabad vektor” fogalma. Az elnevezés arra utal, hogy a vektort reprezentáló irányított szakasz kezdőpontja bárhol, szabadon felvehető.

Szokás ún. „helyvektorokat” is használni, amelyeknél a kezdőpont rögzítve van.

Bármely $\mathbf{v}$ vektorhoz és O ponthoz egyértelműen található olyan P pont, hogy $\overrightarrow{OP} = \mathbf{v}$.

Ez az összefüggés bijektív kapcsolatot létesít a (szabad) vektorok halmaza és a rögzített O kezdőpontú irányított szakaszok (azaz helyvektorok) halmaza között.

A helyvektorok pedig (a végpont hozzárendelése útján) bijektív kapcsolatban állnak a tér pontjaival.

Vektorok állása

Vektorok állása

Legyenek $\mathbf{u} = \overrightarrow{AB}$ és $\mathbf{v} = \overrightarrow{CD}$ nullvektortól különböző vektorok.

Vektorok állása

Legyenek $\mathbf{u} = \overrightarrow{AB}$ és $\mathbf{v} = \overrightarrow{CD}$ nullvektortól különböző vektorok.

Azt mondjuk, hogy $\mathbf{u}$ és $\mathbf{v}$

- **párhuzamos**, ha $AB \parallel CD$;

Vektorok állása

Legyenek $\mathbf{u} = \overrightarrow{AB}$ és $\mathbf{v} = \overrightarrow{CD}$ nullvektortól különböző vektorok.

Azt mondjuk, hogy $\mathbf{u}$ és $\mathbf{v}$

- **párhuzamos**, ha $AB \parallel CD$;
ezen belül:

Vektorok állása

Legyenek $\mathbf{u} = \overrightarrow{AB}$ és $\mathbf{v} = \overrightarrow{CD}$ nullvektortól különböző vektorok.

Azt mondjuk, hogy $\mathbf{u}$ és $\mathbf{v}$

- **párhuzamos**, ha $AB \parallel CD$;
ezen belül:
  - **egyirányú**, ha az AB és a CD félegyenes egyirányú,

Vektorok állása

Legyenek $\mathbf{u} = \overrightarrow{AB}$ és $\mathbf{v} = \overrightarrow{CD}$ nullvektortól különböző vektorok.

Azt mondjuk, hogy $\mathbf{u}$ és $\mathbf{v}$

- **párhuzamos**, ha $AB \parallel CD$;
ezen belül:
  - **egyirányú**, ha az AB és a CD félegyenes egyirányú,
  - **ellentétes irányú**, ha az AB és a CD félegyenes ellentétes irányú,

Vektorok állása

Legyenek $\mathbf{u} = \overrightarrow{AB}$ és $\mathbf{v} = \overrightarrow{CD}$ nullvektortól különböző vektorok.

Azt mondjuk, hogy $\mathbf{u}$ és $\mathbf{v}$

- **párhuzamos**, ha $AB \parallel CD$;
ezen belül:
  - **egyirányú**, ha az AB és a CD félegyenes egyirányú,
  - **ellentétes irányú**, ha az AB és a CD félegyenes ellentétes irányú,
- **merőleges**, ha $AB \perp CD$.

Vektorok állása

Legyenek $\mathbf{u} = \overrightarrow{AB}$ és $\mathbf{v} = \overrightarrow{CD}$ nullvektortól különböző vektorok.

Azt mondjuk, hogy $\mathbf{u}$ és $\mathbf{v}$

- **párhuzamos**, ha $AB \parallel CD$;
ezen belül:
  - **egyirányú**, ha az AB és a CD félegyenes egyirányú,
  - **ellentétes irányú**, ha az AB és a CD félegyenes ellentétes irányú,
- **merőleges**, ha $AB \perp CD$.

(Megjegyzés: a definíciók korrektek, mert a feltételek nem függenek a reprezentánsok (AB és CD) választásától, csak a vektoroktól.)

Vektorok állása

Hasonlóan definiáljuk vektornak egyenessel vagy síkkal vett párhuzamosságát, merőlegességét is.

Vektorok állása

Hasonlóan definiáljuk vektornak egyenessel vagy síkkal vett párhuzamosságát, merőlegességét is.

Vektorok egy rendszerét **egysíkú**nak mondjuk, ha létezik olyan sík amellyel mindegyik vektor párhuzamos.

Vektorok állása

Hasonlóan definiáljuk vektornak egyenessel vagy síkkal vett párhuzamosságát, merőlegességét is.

Vektorok egy rendszerét **egysíkú**nak mondjuk, ha létezik olyan sík amellyel mindegyik vektor párhuzamos.

Megállapodás: a **0** nullvektor bármely vektorral (egyenessel, síkkal) párhuzamos és ugyanakkor bármely vektorra (egyenesre, síkra) merőleges is.

Vektorok állása

Hasonlóan definiáljuk vektornak egyenessel vagy síkkal vett párhuzamosságát, merőlegességét is.

Vektorok egy rendszerét **egysíkú**nak mondjuk, ha létezik olyan sík amellyel mindegyik vektor párhuzamos.

Megállapodás: a **0** nullvektor bármely vektorral (egyenessel, síkkal) párhuzamos és ugyanakkor bármely vektorra (egyenesre, síkra) merőleges is.

(Azt mondjuk, hogy **0** határozatlan irányú.)

Vektorok szöge, hossza

Vektorok szöge, hossza

Definíció: két vektor szöge

Legyen $\mathbf{u} = \overrightarrow{AB} \neq \mathbf{0}$ és $\mathbf{v} = \overrightarrow{AC} \neq \mathbf{0}$.

Vektorok szöge, hossza

Definíció: két vektor szöge

Legyen $\mathbf{u} = \overrightarrow{AB} \neq \mathbf{0}$ és $\mathbf{v} = \overrightarrow{AC} \neq \mathbf{0}$. Ekkor:

$(\mathbf{u}, \mathbf{v}) \sphericalangle =$ az AB és az AC félegyenes által bezárt szög.

Vektorok szöge, hossza

Definíció: két vektor szöge

Legyen $\mathbf{u} = \overrightarrow{AB} \neq \mathbf{0}$ és $\mathbf{v} = \overrightarrow{AC} \neq \mathbf{0}$. Ekkor:

$(\mathbf{u}, \mathbf{v}) \sphericalangle =$ az AB és az AC félegyenes által bezárt szög.

Ha $\mathbf{u} = \mathbf{0}$ vagy $\mathbf{v} = \mathbf{0}$, akkor az $(\mathbf{u}, \mathbf{v}) \sphericalangle$ szöget **nem** értelmezzük.

Vektorok szöge, hossza

Definíció: két vektor szöge

Legyen $\mathbf{u} = \overrightarrow{AB} \neq \mathbf{0}$ és $\mathbf{v} = \overrightarrow{AC} \neq \mathbf{0}$. Ekkor:

$(\mathbf{u}, \mathbf{v}) \sphericalangle =$ az AB és az AC félegyenes által bezárt szög.

Ha $\mathbf{u} = \mathbf{0}$ vagy $\mathbf{v} = \mathbf{0}$, akkor az $(\mathbf{u}, \mathbf{v}) \sphericalangle$ szöget **nem** értelmezzük.

Definíció: vektor hossza

Legyen $\mathbf{u} = \overrightarrow{AB}$.

Vektorok szöge, hossza

Definíció: két vektor szöge

Legyen $\mathbf{u} = \overrightarrow{AB} \neq \mathbf{0}$ és $\mathbf{v} = \overrightarrow{AC} \neq \mathbf{0}$. Ekkor:

$(\mathbf{u}, \mathbf{v}) \sphericalangle =$ az AB és az AC félegyenes által bezárt szög.

Ha $\mathbf{u} = \mathbf{0}$ vagy $\mathbf{v} = \mathbf{0}$, akkor az $(\mathbf{u}, \mathbf{v}) \sphericalangle$ szöget **nem** értelmezzük.

Definíció: vektor hossza

Legyen $\mathbf{u} = \overrightarrow{AB}$. Ekkor:

$|\mathbf{u}| = d(A, B)$.

Vektorok szöge, hossza

Definíció: két vektor szöge

Legyen $\mathbf{u} = \overrightarrow{AB} \neq \mathbf{0}$ és $\mathbf{v} = \overrightarrow{AC} \neq \mathbf{0}$. Ekkor:

$(\mathbf{u}, \mathbf{v}) \sphericalangle =$ az AB és az AC félegyenes által bezárt szög.

Ha $\mathbf{u} = \mathbf{0}$ vagy $\mathbf{v} = \mathbf{0}$, akkor az $(\mathbf{u}, \mathbf{v}) \sphericalangle$ szöget **nem** értelmezzük.

Definíció: vektor hossza

Legyen $\mathbf{u} = \overrightarrow{AB}$. Ekkor:

$|\mathbf{u}| = d(A, B)$.

Pl. a nullvektor hossza 0 (és a nullvektor az egyetlen ilyen vektor).

Vektorok szöge, hossza

Definíció: két vektor szöge

Legyen $\mathbf{u} = \overrightarrow{AB} \neq \mathbf{0}$ és $\mathbf{v} = \overrightarrow{AC} \neq \mathbf{0}$. Ekkor:

$(\mathbf{u}, \mathbf{v}) \sphericalangle =$ az AB és az AC félegyenes által bezárt szög.

Ha $\mathbf{u} = \mathbf{0}$ vagy $\mathbf{v} = \mathbf{0}$, akkor az $(\mathbf{u}, \mathbf{v}) \sphericalangle$ szöget **nem** értelmezzük.

Definíció: vektor hossza

Legyen $\mathbf{u} = \overrightarrow{AB}$. Ekkor:

$|\mathbf{u}| = d(A, B)$.

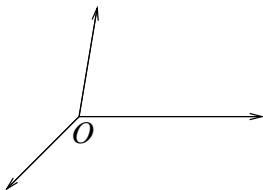
Pl. a nullvektor hossza 0 (és a nullvektor az egyetlen ilyen vektor).

A $\mathbf{v}$ vektort **egységvektornak** nevezzük, ha $|\mathbf{v}| = 1$.

Vektorok koordinátái

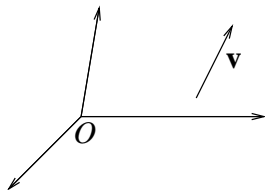
Vektorok koordinátái

Rögzítsünk egy O kezdőpontú koordinátarendszert.

Vektorok koordinátái

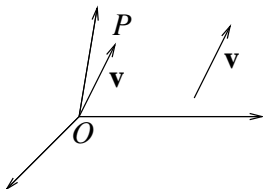
Rögzítsünk egy O kezdőpontú koordinátarendszert.

Tetszőleges $\mathbf{v}$ vektorhoz

Vektorok koordinátái

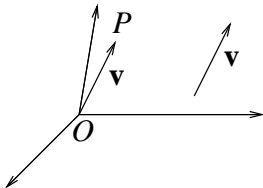
Rögzítsünk egy O kezdőpontú koordinátarendszert.

Tetszőleges $\mathbf{v}$ vektorhoz tekintsük azt a P pontot, amelyre $\overrightarrow{OP} = \mathbf{v}$

Vektorok koordinátái

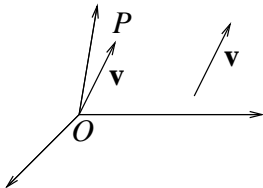
Rögzítsünk egy O kezdőpontú koordinátarendszert.

Tetszőleges $\mathbf{v}$ vektorhoz tekintsük azt a P pontot, amelyre $\overrightarrow{OP} = \mathbf{v}$, és $\mathbf{v}$ koordinátáin értsük a P pont koordinátáit.

Vektorok koordinátái

Rögzítsünk egy O kezdőpontú koordinátarendszert.

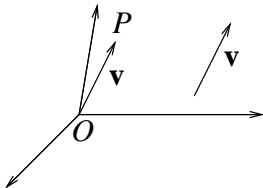

Tetszőleges $\mathbf{v}$ vektorhoz tekintsük azt a P pontot, amelyre $\overrightarrow{OP} = \mathbf{v}$, és $\mathbf{v}$ koordinátáin értsük a P pont koordinátáit.

Ezáltal bijektív megfeleltetést nyertünk a vektorok halmaza és $\mathbb{R}^3$ (illetve az egyenes esetében $\mathbb{R}$, sík esetében $\mathbb{R}^2$) között.

Vektorok koordinátái

Rögzítsünk egy O kezdőpontú koordináta-rendszert.

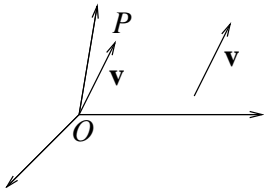
Tetszőleges $\mathbf{v}$ vektorhoz tekintsük azt a P pontot, amelyre $\overrightarrow{OP} = \mathbf{v}$, és $\mathbf{v}$ koordinátáin értsük a P pont koordinátáit.

Ezáltal bijektív megfeleltetést nyertünk a vektorok halmaza és $\mathbb{R}^3$ (illetve az egyenes esetében $\mathbb{R}$, sík esetében $\mathbb{R}^2$) között.

Általában, ha $\mathbf{v} = \overrightarrow{AB}$ és $A = (a_1, a_2, a_3)$, $B = (b_1, b_2, b_3)$, akkor
$$\mathbf{v} = (b_1 - a_1, b_2 - a_2, b_3 - a_3).$$

Vektorok koordinátái

Rögzítsünk egy O kezdőpontú koordináta-rendszert.

Tetszőleges $\mathbf{v}$ vektorhoz tekintsük azt a P pontot, amelyre $\overrightarrow{OP} = \mathbf{v}$, és $\mathbf{v}$ koordinátáin értsük a P pont koordinátáit.

Ezáltal bijektív megfeleltetést nyertünk a vektorok halmaza és $\mathbb{R}^3$ (illetve az egyenes esetében $\mathbb{R}$, sík esetében $\mathbb{R}^2$) között.

Általában, ha $\mathbf{v} = \overrightarrow{AB}$ és $A = (a_1, a_2, a_3)$, $B = (b_1, b_2, b_3)$, akkor

$$\mathbf{v} = (b_1 - a_1, b_2 - a_2, b_3 - a_3).$$

Ha a koordináta-rendszer Descartes-féle, akkor a $\mathbf{v} = (v_1, v_2, v_3)$ vektor hossza

$$|\mathbf{v}| = \sqrt{v_1^2 + v_2^2 + v_3^2}.$$

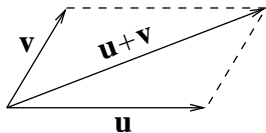
Vektorműveletek

Vektorműveletek

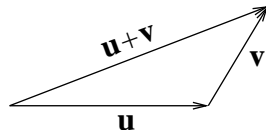
Összeadás:

Vektorműveletek

Összeadás:

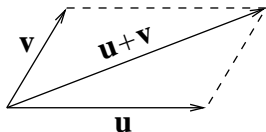

vagy

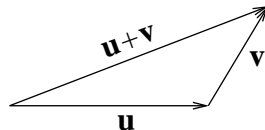

Vektorműveletek

Összeadás:

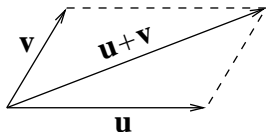
vagy

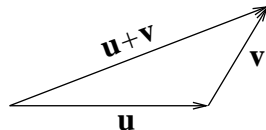
Koordinátákkal:

Vektorműveletek

Összeadás:

vagy

Koordinátákkal:

Legyen $\mathbf{u} = (u_1, u_2, u_3)$ és $\mathbf{v} = (v_1, v_2, v_3)$, ekkor

$$\mathbf{u} + \mathbf{v} = (u_1 + v_1, u_2 + v_2, u_3 + v_3).$$

(Mindegyik koordinátatengelyen irányított szakaszok előjeles hossza adódik össze.)

Vektorműveletek

Vektorműveletek

Szorzás skalárral (azaz valós számmal):

Vektorműveletek

Szorzás skalárral (azaz valós számmal):

Adott a $\mathbf{v}$ vektor és a $\lambda \in \mathbb{R}$ szám;

Vektorműveletek

Szorzás skalárral (azaz valós számmal):

Adott a $\mathbf{v}$ vektor és a $\lambda \in \mathbb{R}$ szám; három esetet tekintünk:

Vektorműveletek

Szorzás skalárral (azaz valós számmal):

Adott a $\mathbf{v}$ vektor és a $\lambda \in \mathbb{R}$ szám; három esetet tekintünk:

$\lambda > 0$:

Vektorműveletek

Szorzás skalárral (azaz valós számmal):

Adott a $\mathbf{v}$ vektor és a $\lambda \in \mathbb{R}$ szám; három esetet tekintünk:

$\lambda > 0$: ekkor $\lambda\mathbf{v}$ egyirányú $\mathbf{v}$ -vel
és $|\lambda\mathbf{v}| = \lambda \cdot |\mathbf{v}|$,

Vektorműveletek

Szorzás skalárral (azaz valós számmal):

Adott a $\mathbf{v}$ vektor és a $\lambda \in \mathbb{R}$ szám; három esetet tekintünk:

$\lambda > 0$: ekkor $\lambda\mathbf{v}$ egyirányú $\mathbf{v}$ -vel
és $|\lambda\mathbf{v}| = \lambda \cdot |\mathbf{v}|$,

$\lambda = 0$: ekkor $\lambda\mathbf{v} = \mathbf{0}$,

Vektorműveletek

Szorzás skalárral (azaz valós számmal):

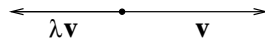
Adott a $\mathbf{v}$ vektor és a $\lambda \in \mathbb{R}$ szám; három esetet tekintünk:

$\lambda > 0$: ekkor $\lambda\mathbf{v}$ egyirányú $\mathbf{v}$ -vel
és $|\lambda\mathbf{v}| = \lambda \cdot |\mathbf{v}|$,

$\lambda = 0$: ekkor $\lambda\mathbf{v} = \mathbf{0}$,

$\lambda < 0$: ekkor $\lambda\mathbf{v}$ ellentétes irányú
 $\mathbf{v}$ -vel és $|\lambda\mathbf{v}| = -\lambda \cdot |\mathbf{v}|$.

(Jelölés: $-\mathbf{v} = (-1)\mathbf{v}$)

Vektorműveletek

Szorzás skalárral (azaz valós számmal):

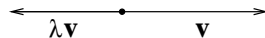
Adott a $\mathbf{v}$ vektor és a $\lambda \in \mathbb{R}$ szám; három esetet tekintünk:

$\lambda > 0$: ekkor $\lambda\mathbf{v}$ egyirányú $\mathbf{v}$ -vel
és $|\lambda\mathbf{v}| = \lambda \cdot |\mathbf{v}|$,

$\lambda = 0$: ekkor $\lambda\mathbf{v} = \mathbf{0}$,

$\lambda < 0$: ekkor $\lambda\mathbf{v}$ ellentétes irányú
 $\mathbf{v}$ -vel és $|\lambda\mathbf{v}| = -\lambda \cdot |\mathbf{v}|$.

(Jelölés: $-\mathbf{v} = (-1)\mathbf{v}$)

Koordinátákkal:

Vektorműveletek

Szorzás skalárral (azaz valós számmal):

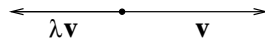
Adott a $\mathbf{v}$ vektor és a $\lambda \in \mathbb{R}$ szám; három esetet tekintünk:

$\lambda > 0$: ekkor $\lambda\mathbf{v}$ egyirányú $\mathbf{v}$ -vel
és $|\lambda\mathbf{v}| = \lambda \cdot |\mathbf{v}|$,

$\lambda = 0$: ekkor $\lambda\mathbf{v} = \mathbf{0}$,

$\lambda < 0$: ekkor $\lambda\mathbf{v}$ ellentétes irányú
 $\mathbf{v}$ -vel és $|\lambda\mathbf{v}| = -\lambda \cdot |\mathbf{v}|$.

(Jelölés: $-\mathbf{v} = (-1)\mathbf{v}$)

Koordinátákkal:

$$\mathbf{v} = (v_1, v_2, v_3) \text{ esetén } \lambda\mathbf{v} = (\lambda v_1, \lambda v_2, \lambda v_3)$$

Vektorműveletek

Vektorműveletek

Műveleti tulajdonságok

Vektorműveletek

Műveleti tulajdonságok (mind nyilvánvaló):

Vektorműveletek

Műveleti tulajdonságok (mind nyilvánvaló):

$$\mathbf{u} + \mathbf{v} = \mathbf{v} + \mathbf{u}$$

$$(\mathbf{u} + \mathbf{v}) + \mathbf{w} = \mathbf{u} + (\mathbf{v} + \mathbf{w})$$

$$\mathbf{u} + \mathbf{0} = \mathbf{u}$$

$$(-\mathbf{u}) + \mathbf{u} = \mathbf{0}$$

$$(\lambda + \mu)\mathbf{u} = \lambda\mathbf{u} + \mu\mathbf{u}$$

$$\lambda(\mathbf{u} + \mathbf{v}) = \lambda\mathbf{u} + \lambda\mathbf{v}$$

$$(\lambda\mu)\mathbf{u} = \lambda(\mu\mathbf{u})$$

$$1\mathbf{u} = \mathbf{u}$$

Vektorműveletek

Műveleti tulajdonságok (mind nyilvánvaló):

$$\mathbf{u} + \mathbf{v} = \mathbf{v} + \mathbf{u}$$

$$(\mathbf{u} + \mathbf{v}) + \mathbf{w} = \mathbf{u} + (\mathbf{v} + \mathbf{w})$$

$$\mathbf{u} + \mathbf{0} = \mathbf{u}$$

$$(-\mathbf{u}) + \mathbf{u} = \mathbf{0}$$

$$(\lambda + \mu)\mathbf{u} = \lambda\mathbf{u} + \mu\mathbf{u}$$

$$\lambda(\mathbf{u} + \mathbf{v}) = \lambda\mathbf{u} + \lambda\mathbf{v}$$

$$(\lambda\mu)\mathbf{u} = \lambda(\mu\mathbf{u})$$

$$1\mathbf{u} = \mathbf{u}$$

Ezek a tulajdonságok mutatják, hogy a vektorok ezekre a műveletekre nézve **vektorteret** alkotnak a valós számtest fölött

Vektorműveletek

Műveleti tulajdonságok (mind nyilvánvaló):

$$\mathbf{u} + \mathbf{v} = \mathbf{v} + \mathbf{u}$$

$$(\mathbf{u} + \mathbf{v}) + \mathbf{w} = \mathbf{u} + (\mathbf{v} + \mathbf{w})$$

$$\mathbf{u} + \mathbf{0} = \mathbf{u}$$

$$(-\mathbf{u}) + \mathbf{u} = \mathbf{0}$$

$$(\lambda + \mu)\mathbf{u} = \lambda\mathbf{u} + \mu\mathbf{u}$$

$$\lambda(\mathbf{u} + \mathbf{v}) = \lambda\mathbf{u} + \lambda\mathbf{v}$$

$$(\lambda\mu)\mathbf{u} = \lambda(\mu\mathbf{u})$$

$$1\mathbf{u} = \mathbf{u}$$

Ezek a tulajdonságok mutatják, hogy a vektorok ezekre a műveletekre nézve **vektorteret** alkotnak a valós számtest fölött (ld. algebra).

Bázis

Bázis

Definíció

Vektorok egy rendszerét **bázis**nak nevezük, ha bármely vektor egyértelműen felírható ezek lineáris kombinációjaként (azaz: skalárszorosainak összegeként)

Bázis

Definíció

Vektorok egy rendszerét **bázis**nak nevezünk, ha bármely vektor egyértelműen felírható ezek lineáris kombinációjaként (azaz: skalárszorosainak összegeként) (ld. algebra).

Például:

Bázis

Definíció

Vektorok egy rendszerét **bázis**nak nevezük, ha bármely vektor egyértelműen felírható ezek lineáris kombinációjaként (azaz: skalárszorosainak összegeként) (ld. algebra).

Például:

- Az egyenes vektorai számára bázist alkot bármelyik $\neq \mathbf{0}$ vektor.

Bázis

Definíció

Vektorok egy rendszerét **bázis**nak nevezük, ha bármely vektor egyértelműen felírható ezek lineáris kombinációjaként (azaz: skalárszorosainak összegeként) (ld. algebra).

Például:

- Az egyenes vektorai számára bázist alkot bármelyik $\neq \mathbf{0}$ vektor.
- A sík vektorai számára bázist alkot bármely két nem párhuzamos vektor.

Bázis

Definíció

Vektorok egy rendszerét **bázis**nak nevezünk, ha bármely vektor egyértelműen felírható ezek lineáris kombinációjaként (azaz: skalárszorosainak összegeként) (ld. algebra).

Például:

- Az egyenes vektorai számára bázist alkot bármelyik $\neq \mathbf{0}$ vektor.
- A sík vektorai számára bázist alkot bármely két nem párhuzamos vektor.
- A tér vektorai számára bázist alkot bármely három nem egysíkú vektor.

Bázisok és koordinátarendszerek

Bázisok és koordinátarendszerek

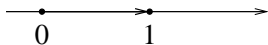
Ha adott egy koordinátarendszer, akkor az egyértelműen származtat egy bázist

Bázisok és koordinátarendszerek

Ha adott egy koordinátarendszer, akkor az egyértelműen származtat egy bázist (a koordinátarendszer **alapsvektorait**):

Bázisok és koordinátarendszerek

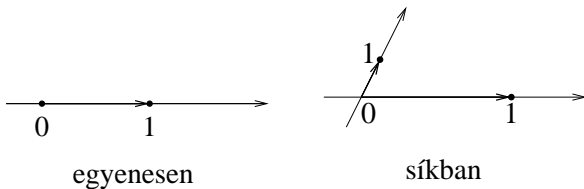
Ha adott egy koordinátarendszer, akkor az egyértelműen származtat egy bázist (a koordinátarendszer **alapsvektorait**):

egyenesen

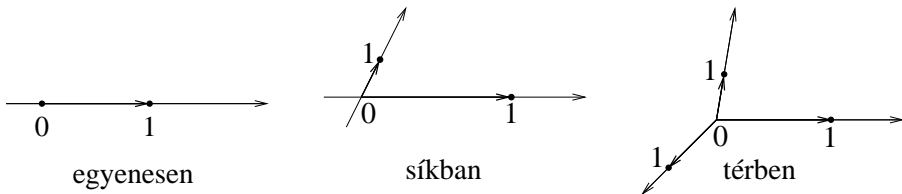
Bázisok és koordinátarendszerek

Ha adott egy koordinátarendszer, akkor az egyértelműen származtat egy bázist (a koordinátarendszer **alvektorait**):

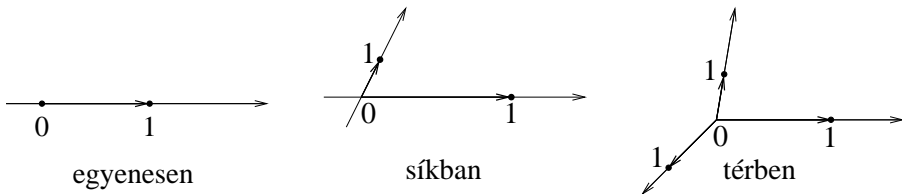
Bázisok és koordinátarendszerek

Ha adott egy koordinátarendszer, akkor az egyértelműen származtat egy bázist (a koordinátarendszer **alapsvektorait**):

Bázisok és koordinátarendszerek

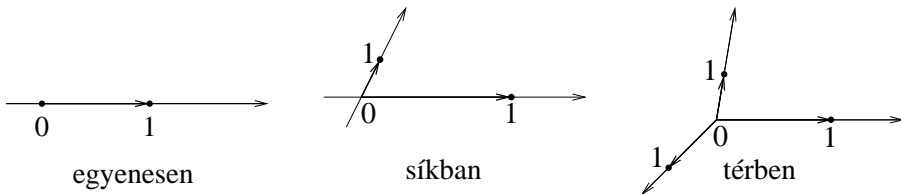
Ha adott egy koordinátarendszer, akkor az egyértelműen származtat egy bázist (a koordinátarendszer **alapsvektorait**):

Megfordítva, az origó rögzítése és egy bázis kiválasztása meghatározza a koordinátarendszert.

Bázisok és koordinátarendszerek

Ha adott egy koordinátarendszer, akkor az egyértelműen származtat egy bázist (a koordinátarendszer **alapvektorait**):

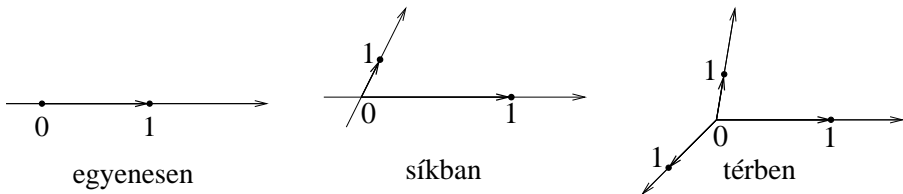
Megfordítva, az origó rögzítése és egy bázis kiválasztása meghatározza a koordinátarendszert.

Ha $\mathbf{a}$, $\mathbf{b}$, $\mathbf{c}$ az alapvektorok és $\mathbf{v}$ koordinátái (v_1, v_2, v_3) , akkor

$$\mathbf{v} = v_1 \mathbf{a} + v_2 \mathbf{b} + v_3 \mathbf{c}.$$

Bázisok és koordinátarendszerek

Ha adott egy koordinátarendszer, akkor az egyértelműen származtat egy bázist (a koordinátarendszer **alapsvektorait**):

Megfordítva, az origó rögzítése és egy bázis kiválasztása meghatározza a koordinátarendszert.

Ha $\mathbf{a}$, $\mathbf{b}$, $\mathbf{c}$ az alapsvektorok és $\mathbf{v}$ koordinátái (v_1, v_2, v_3) , akkor

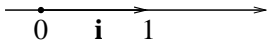
$$\mathbf{v} = v_1 \mathbf{a} + v_2 \mathbf{b} + v_3 \mathbf{c}.$$

(Azaz: a koordináták éppen a lineáris kombinációban szereplő együtthatók.)

Descartes-féle alapvektorok

Descartes-féle alapvektorok

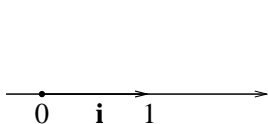
A Descartes-féle koordináta-rendszerhez tartozó alapvektorok:

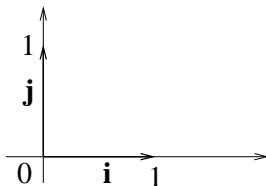
egyenesen

Descartes-féle alapvektorok

A Descartes-féle koordináta-rendszerhez tartozó alapvektorok:

egyenesen

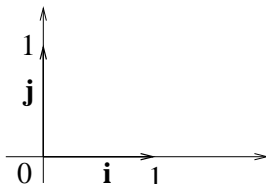
síkban

Descartes-féle alapvektorok

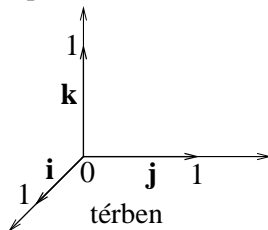
A Descartes-féle koordináta-rendszerhez tartozó alapvektorok:

egyenesen

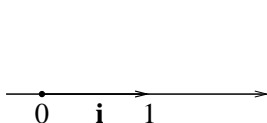
síkban

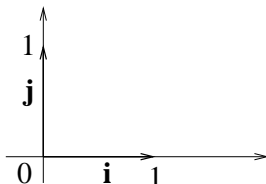
térben

Descartes-féle alapvektorok

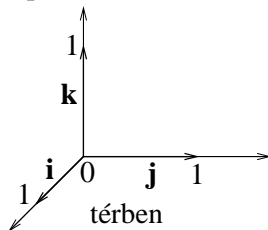
A Descartes-féle koordináta-rendszerhez tartozó alapvektorok:

egyenesen

síkban

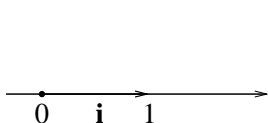

térben

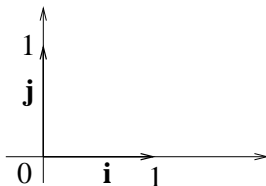
Itt **i, j, k** páronként merőleges egységvektorok,
 $\mathbf{i} = (1, 0, 0)$, $\mathbf{j} = (0, 1, 0)$, $\mathbf{k} = (0, 0, 1)$.

Descartes-féle alapvektorok

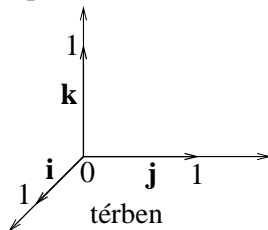
A Descartes-féle koordináta-rendszerhez tartozó alapvektorok:

egyenesen

síkban

térben

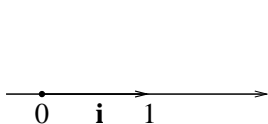
Itt **$\mathbf{i}$, $\mathbf{j}$, $\mathbf{k}$** páronként merőleges egységvektorok,

$\mathbf{i} = (1, 0, 0)$, $\mathbf{j} = (0, 1, 0)$, $\mathbf{k} = (0, 0, 1)$.

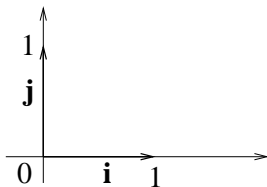
A $\mathbf{v} = (v_1, v_2, v_3)$ vektor tehát $\mathbf{v} = v_1\mathbf{i} + v_2\mathbf{j} + v_3\mathbf{k}$ alakban is írható.

Descartes-féle alapvektorok

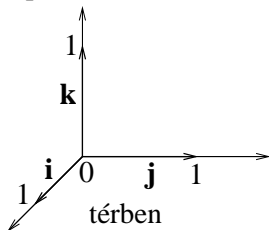
A Descartes-féle koordináta-rendszerhez tartozó alapvektorok:

egyenesen

síkban

térben

Itt $\mathbf{i}, \mathbf{j}, \mathbf{k}$ páronként merőleges egységvektorok,

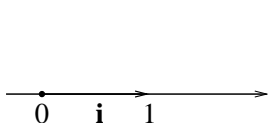
$\mathbf{i} = (1, 0, 0), \mathbf{j} = (0, 1, 0), \mathbf{k} = (0, 0, 1)$.

A $\mathbf{v} = (v_1, v_2, v_3)$ vektor tehát $\mathbf{v} = v_1\mathbf{i} + v_2\mathbf{j} + v_3\mathbf{k}$ alakban is írható.

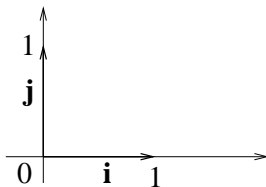
Megállapodás:

Descartes-féle alapvektorok

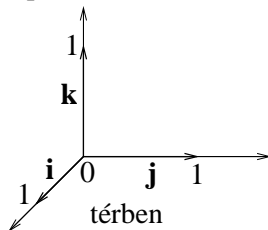
A Descartes-féle koordináta-rendszerhez tartozó alapvektorok:

egyenesen

síkban

térben

Itt $\mathbf{i}, \mathbf{j}, \mathbf{k}$ páronként merőleges egységvektorok,

$\mathbf{i} = (1, 0, 0)$, $\mathbf{j} = (0, 1, 0)$, $\mathbf{k} = (0, 0, 1)$.

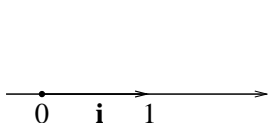
A $\mathbf{v} = (v_1, v_2, v_3)$ vektor tehát $\mathbf{v} = v_1\mathbf{i} + v_2\mathbf{j} + v_3\mathbf{k}$ alakban is írható.

Megállapodás:

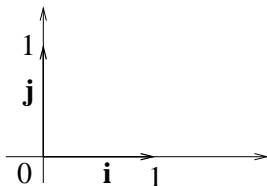
- síkban: $\mathbf{i}$ -t $\mathbf{j}$ -be pozitív 90° -os forgatás viszi;

Descartes-féle alapvektorok

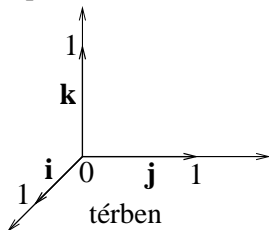
A Descartes-féle koordináta-rendszerhez tartozó alapvektorok:

egyenesen

síkban

térben

Itt $\mathbf{i}, \mathbf{j}, \mathbf{k}$ páronként merőleges egységvektorok,

$\mathbf{i} = (1, 0, 0)$, $\mathbf{j} = (0, 1, 0)$, $\mathbf{k} = (0, 0, 1)$.

A $\mathbf{v} = (v_1, v_2, v_3)$ vektor tehát $\mathbf{v} = v_1\mathbf{i} + v_2\mathbf{j} + v_3\mathbf{k}$ alakban is írható.

Megállapodás:

- síkban: $\mathbf{i}$ -t $\mathbf{j}$ -be pozitív 90° -os forgatás viszi;
- térben: $\mathbf{i}, \mathbf{j}, \mathbf{k}$ (ebben a sorrendben) jobbsodrású rendszert alkot.

Komponensek

Tegyük föl, hogy a rögzített **a**, **b** és **c** vektorok bázist alkotnak a tér vektorai számára.

Komponensek

Tegyük föl, hogy a rögzített $\mathbf{a}$, $\mathbf{b}$ és $\mathbf{c}$ vektorok bázist alkotnak a tér vektorai számára.

Fejezzük ki egy tetszőleges $\mathbf{v}$ vektort ebben a bázisban:

$$\mathbf{v} = \alpha\mathbf{a} + \beta\mathbf{b} + \gamma\mathbf{c}$$

alkalmas α, β, γ skalárokkal.

Komponensek

Tegyük föl, hogy a rögzített $\mathbf{a}$, $\mathbf{b}$ és $\mathbf{c}$ vektorok bázist alkotnak a tér vektorai számára.

Fejezzük ki egy tetszőleges $\mathbf{v}$ vektort ebben a bázisban:

$$\mathbf{v} = \alpha\mathbf{a} + \beta\mathbf{b} + \gamma\mathbf{c}$$

alkalmas α , β , γ skalárokkal.

Az $\alpha\mathbf{a}$, $\beta\mathbf{b}$, $\gamma\mathbf{c}$ vektorokat a $\mathbf{v}$ vektor (adott bázisra vonatkozó) **komponenseinek** vagy **összetevőinek** nevezzük.

Komponensek

Tegyük föl, hogy a rögzített $\mathbf{a}$, $\mathbf{b}$ és $\mathbf{c}$ vektorok bázist alkotnak a tér vektorai számára.

Fejezzük ki egy tetszőleges $\mathbf{v}$ vektort ebben a bázisban:

$$\mathbf{v} = \alpha\mathbf{a} + \beta\mathbf{b} + \gamma\mathbf{c}$$

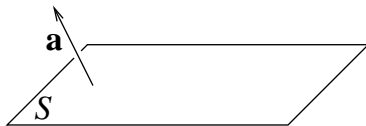
alkalmas α , β , γ skalárokkal.

Az $\alpha\mathbf{a}$, $\beta\mathbf{b}$, $\gamma\mathbf{c}$ vektorokat a $\mathbf{v}$ vektor (adott bázisra vonatkozó) **komponenseinek** vagy **összetevőinek** nevezzük.

(Figyeljünk a különbségtételre: az α , β , γ koordináták skalárok, míg a komponensek vektorok.)

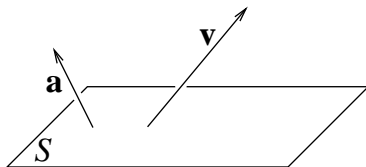
Komponensek

Rögzítsünk egy S síkot és egy vele nem párhuzamos $\mathbf{a}$ vektort.

Komponensek

Rögzítsünk egy S síkot és egy vele nem párhuzamos $\mathbf{a}$ vektort.

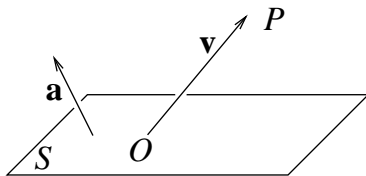
A tér bármely $\mathbf{v}$ vektora egyértelműen írható

$$\mathbf{v} = \mathbf{v}' + \mathbf{v}''$$

alakban, ahol $\mathbf{v}' \parallel \mathbf{a}$ és $\mathbf{v}'' \parallel S$.

Komponensek

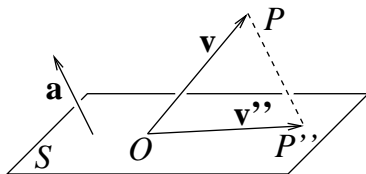
Rögzítsünk egy S síkot és egy vele nem párhuzamos $\mathbf{a}$ vektort.

Valóban, ha $\mathbf{v} = \overrightarrow{OP}$, ahol $O \in S$,

Komponensek

Rögzítsünk egy S síkot és egy vele nem párhuzamos $\mathbf{a}$ vektort.

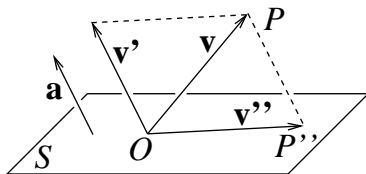

Valóban, ha $\mathbf{v} = \overrightarrow{OP}$, ahol $O \in S$,

akkor a $\mathbf{v}'' = \overrightarrow{OP''}$ vektor számára a $P'' \in S$ pontot a P -n áthaladó, $\mathbf{a}$ -val párhuzamos egyenes dőfi ki az S síkból.

Komponensek

Rögzítsünk egy S síkot és egy vele nem párhuzamos $\mathbf{a}$ vektort.

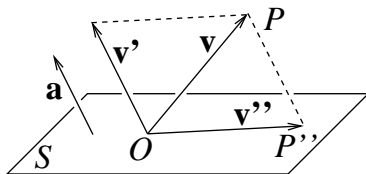
Valóban, ha $\mathbf{v} = \overrightarrow{OP}$, ahol $O \in S$,

akkor a $\mathbf{v}'' = \overrightarrow{OP''}$ vektor számára a $P'' \in S$ pontot a P -n áthaladó, $\mathbf{a}$ -val párhuzamos egyenes dőfi ki az S síkból.

Ezután $\mathbf{v}'$ a $\mathbf{v} - \mathbf{v}''$ különbségvektorként adódik.

Komponensek

Rögzítsünk egy S síkot és egy vele nem párhuzamos $\mathbf{a}$ vektort.

Valóban, ha $\mathbf{v} = \overrightarrow{OP}$, ahol $O \in S$,

akkor a $\mathbf{v}'' = \overrightarrow{OP''}$ vektor számára a $P'' \in S$ pontot a P -n áthaladó, $\mathbf{a}$ -val párhuzamos egyenes dőfi ki az S síkból.

Ezután $\mathbf{v}'$ a $\mathbf{v} - \mathbf{v}''$ különbségvektorként adódik.

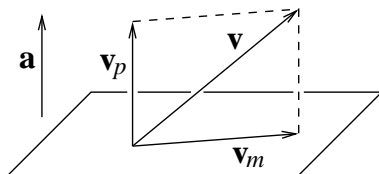
Ilyenkor azt mondjuk, hogy a $\mathbf{v}$ vektort felbontottuk az $\mathbf{a}$ vektorral párhuzamos és az S síkkal párhuzamos komponensekre.

Komponensek

Fontos speciális eset: $\mathbf{a} \perp S$.

Komponensek

Fontos speciális eset: $\mathbf{a} \perp S$. Ilyenkor ezt a tételt kapjuk:

Tétel

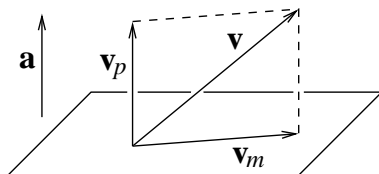
Rögzített $\mathbf{a} \neq \mathbf{0}$ vektor mellett a tér bármely $\mathbf{v}$ vektora egyértelműen írható

$$\mathbf{v} = \mathbf{v}_p + \mathbf{v}_m$$

alakban, ahol $\mathbf{v}_p \parallel \mathbf{a}$ és $\mathbf{v}_m \perp \mathbf{a}$.

Komponensek

Fontos speciális eset: $\mathbf{a} \perp S$. Ilyenkor ezt a tételt kapjuk:

Tétel

Rögzített $\mathbf{a} \neq \mathbf{0}$ vektor mellett a tér bármely $\mathbf{v}$ vektora egyértelműen írható

$$\mathbf{v} = \mathbf{v}_p + \mathbf{v}_m$$

alakban, ahol $\mathbf{v}_p \parallel \mathbf{a}$ és $\mathbf{v}_m \perp \mathbf{a}$.

Itt azt mondjuk, hogy a $\mathbf{v}$ vektort felbontottuk az $\mathbf{a}$ vektorral párhuzamos $\mathbf{v}_p$ és az $\mathbf{a}$ vektorra merőleges $\mathbf{v}_m$ komponens összegére.